

Nemci med sabo. — Nemški nacionalci zlasti Schönererjevega kalibra vodijo navzlic nemški „Gemeinbürgerschaft“ najstrastnejši boj proti svojim zvestim zaveznikom, starim nemškim liberalcem. Namen temu boju je, izpodkopati liberalcem stališče tam, kjer ga še kaj imajo, namreč na Češkem. Najbolj se trudi Wolf. Kako daleč so prišla vladajoča nasprotja, se razvidi iz tega, da je nemškoliberalni deželni poslanec Krzepek pozval Wolfa na dvoboj. Ta dvoboj se je tudi vršil in je bil Wolf premagan. Poravnano s tem nasprotje še ni. Obratno! Še poostrilo se je. Ko je zadnje dni večni ministrski kandidat dr. Viktor Russ imel v Kadenu shod in se je predlagalo, naj se mu izreče zaupnica, so nemški nacionalci uprizorili velik škandal in pretep tako, da je moralo redarstvo zborovalce razgnati. Vzlic tej brezobzirni agitaciji pa ne gre Wolfova pšenica tako o klasje, kakor je pričakoval, kajti vzlic njej so nemški nacionalci pri obče volitvah v raznih krajih žalostno pogoreli.

Ogrska. — Madjarov se vse boji, ker se Madjari ničesar in nikogar ne boje. To se je pokazalo zadnje dni pri razkritju Hentzijevega spomenika v Pešti. General Hentzi je padel l. 1848. kot poveljnik budimske trdnjave v boju z madjarskimi revolucionarji. Postavljen mu je bil v Budi primeren spomenik na javnem trgu. Tega spomenika Madjari niso mogli nikdar videti in prirejali so proti njemu dolgo vrsto let razne demonstracije, da, zgodilo se je celo, da so nekateri fanatiki spomenik poskušali z dinamitom razdijati. Po smrti cesarice Elizabete je cesar privolil, da se Hentzjev spomenik z javnega trga v Budi odstrani, na tisto mesto da se postavi cesaričin spomenik, Hentzjev pa, da se prenese na dvorišče budimske šole. To se je zgodilo in minole dni je bil ta spomenik slavnostno razkrit. Ta slavnost je imela izključno vojaški slučaj, a vzlic temu so Madjari proti njej uprizorili veliko demonstracijo, in pri tej priliki zasramovali c. in kr. vojsko ter vse vojaške udeležnike Hentzijeve slavnosti. Madjarom se to nič preveč ne zameri, kakor je videti iz oficijznega časopisja, ker se jih menda vse boji.

Srbija. — Še vedno se niso pojasnile v Srbiji vladajoče razmere in še danes nihče ne ve, kakor se razplete sedanjí položaj. Pred kratkim se je razglasilo, da se je obravnavala proti „zarotnikom“ preložila za dvajset dni in kmalu potem, da bodeta radi atentata obtožena samo Knežević in polkovnik Nikolić, vsi drugi aretovanci pa, da se obtožijo samo radi „proti dinastičnim agitacij“. Mej tem je nastala ministrska kriza. Minister notranjih del Lozanić in poljedelski minister Audonovič sta odstopila, ker nečeta biti sokriva Milanovih lopovščin. Milan je imenoval dosedanjega kamisarja pri narodbi banki Genčića ministrom notranjih del, poljedelski postfelj pa je prevzel finančni minister Vukašin Petrović, krščen žid sicer pa Milanu vdan slepar, kateri bi bil že neštevilnokrat zaslužil, da pride na vešala. V kratkem se snide tudi narodna skupščina na kratko zasedanje. Milan hoče namreč, da se premene nekateri starejši zakoni tako, da bi imel potem popolnoma proste roke in bi lahko počenjal, kar bi hotel. Srbi obračajo vse svoje poglede na Rusijo, ker zamorejo samo od nje pričakovati rešitve.

— **Francija.** — Napetost mej nasprotujočimi si strankami rase od dne do dne. Vse okolnosti kažejo, da hočejo nacionalisti v družbi s protisemiti strmoglaviti republiko in na njeno mesto postaviti monarhijo. Pri tem računajo na pomoč vojaštva in to upanje ni neutemeljeno. V Rennesu, kjer se vrši sedaj obravnavala proti Dreyfussu se je generalni štab močno kompromotiral. Tam se je tudi poskusil atentat na Dreyfussovega zagovornika Laborija. Dan pred atentatom pa je vlada dala aretirati znanega agitatorja Derouleda in vodjo protisemitov Guerina, ker je dobila v roke dokaze, da se pripravljala prevrat, ki naj bi spravil vojvodo d'Orléans na obnovljeni francoski prestol. Razmere na Francoskem so jako kritične in se lahko vsak dan zgodi kaj velicega.

Anglija — dela kar očitno najobsežnejše priprave za vojno proti Burom v južni Afriki. Mobilizuje se mornarica, pa tudi vojakov pošilja Angleška čedalje več v Kaplandijo. Vse kaže kakor se obče sodi, da počí kmalu prvi strel, kateri lahko prouzroči prav resne komplikacije.

Obrtnija.

Poročila obrt. nadzornikov za l. 1898.

Začetkom meseca julija je izšlo poročilo obrtnih nadzornikov za lanskó leto. Iz tega poročila je razvidno, da je bilo v lanskem letu ustanovljenih izredno malo novih obrtnih zavodov, povrh pa to poročilo potrjuje resničnost pogostih tožba, da so trgovinske razmere jako slabe, vsled česar se obrtni izdelki le jako težko v denar spravijo, če že ne ostanejo nerazprodani.

Glede starejših obrtnih zavodov pravi poročilo obrtnih nadzornikov, da večinoma ne odgovarjajo zakonskim predpisom niti glede varnosti delavcev samih niti v sanitarnem oziru. Obrtni nadzorniki nasvetujejo, naj se tistim obrtnikom, kateri hočejo svoje pomanjkljive delavnice popraviti tako, kakor to zahtevajo predpisi, dovolijo posebne olajšave na pr. s popustom od davka itd.

Kakor delavnice, tako zlasti pri manjših obrtnikih nikakor ne zadostujejo pomočnikom namenjene spalnice. V tem oziru se je vsled inspekcij obrtnih nadzornikov in okrajnih zdravnikov pač nekaj malega izboljšalo, ali razmere so še vedno jako slabe.

Število nezgod, za katera so obrtni nadzorniki zvedeli, je v primeri s predlanskim letom zopet poskočilo. L. 1897. se je primerilo 55.276 nezgod, l. 1898 pa 57.092 ali nezgod, katerih posledica je bila smrt, je bilo za 20 manj, kakor v predidóčem letu, namreč 482.

Od teh največjih nezgod se jih je pri stavbeni obrtnosti največ primerilo, namreč 170, a v obče pravi poročilo obrtnih nadzornikov, je odstranitev vzrokov nezgodam nemogoča. Kar se more storiti, se vse zgodi.

Delavni čas je trajal pri 40,6% vseh nadzorovanih tovarniških zavodov manj kakor 11 ur; v obče se — izvzemši tam, koder stagnira obrtnost — delavni čas sicer polagoma in po malem ali konstantno skrajšuje, a tovarnarji bodo rajši za ves dan zaprli tovarne, kakor da bi privolili še v nadaljne v skrajšanje delavnega časa.

Tožbe, da so podjetniki svojevoljno podaljšali delavni čas in da se ne drže nedeljskega počitka so prav pogoste.

Materijelni položaj delavstva je bil v celoti precej slab in razmere so take, da ni pričakovati zboljšanja. Najbolje se je godilo delavcem v kovinskih

obrtih oziroma tovarnah in stavbinskim delavcem, v nekaterih tovarnah za sladkor je celo primanjalo delavcev, nasprotno pa je bilo zlasti v tekstilni obrti za delavce jako slabo, ker je primanjkovalo dela.

Za rokodelski naraščaj je še vedno jako slabo skrbjeno. Pokazalo se je, da avtonomija obrtnikov glede vajencev ni nič vredna, in bi bilo po sodbi obrtnih nadzornikov najbolje, da prevzame država nadzorstvo nad vajenci. Naraščaj, ki ga vzgajajo sedanjí mojstri, ne bo dosti prida in bo rokodelstvo silno diskretiral in oškodil.

Število obrtnonadzorniških okrožij se je lani od 17 pomnožilo na 20, vendar tudi to še ne zadostuje da bi se zagotovilo intenzivno nadzorovanje vseh obrtovanj.

Kmetijstvo.

Agrarno vprašanje in socialni demokratje.

Socijalna demokracija, dasi je v svojem bistvu in po svoji naravi stranka industrijalnih delavcev, vendar napram kmetovalcem in sploh napram kmetijstvu ni mogla igrati vloge ptiča noja. Tri okolnosti so uplivale, da je bila primorana, določiti svoje stališče napram agrarnemu vprašanju. Prva okolnost je bila ta, da je hotela pridobiti zase kmetijske delavce in ž njimi pomnožiti svojo armado, druga, da je potrebovala glasove kmetovalcev v takih okrajih, koder odločujejo kmetovalci pri volitvah mej socialnimi demokrati in mej meščanskimi strankami, in tretja okolnost je bila ta, da je hotela vzbuditi nasprotje mej kmetje in mej kmetskimi delavci, mej gruntarji in kajžarji, da bi iz tega nasprotja dobivala za korist svojo stranko. V kalni vodi se vedno lahko ribari.

Agrarni program, katerega je napravila socijalnodemokratska stranka, je sestavljen jako previdno. Na prvi pogled se spozna, da stoje socialni demokratje na negotovih, na spolzkih tleh. Marx jim v tem oziru ni zapustil nikacega navodila, ker v tem oziru iz angleškega industrijalizma ni mogel ničesar posneti. Posledica tega je, da obsega socijalnodemokratski program same hipoteze. V njem ni najti nič določnega, nikakih utrjenih postulatov; ta program obsega samo fantaziranje o tem, kaj bi moglo biti. V zahtevah komunistične stranke v Nemčiji, ki so bile formulirane neposredno po marčni revoluciji l. 1848., čitamo na pr., da se morajo fevdalna posestva prevzeti v državno last, da se mora tudi kmetijstvo izvrševati v velikem ali z nobeno besedo niti od daleč namignjeno, kako da naj se to zgodi. Samo jedna zahteva je jasno formulirana, da naj se hipoteke proglase za državno imetje.

Podobno je bilo l. 1869. na socijalnodemokratskem kongresu v Baslu proglašamo, da ima človeška družba pravico, proglasiti zasebno lastništvo na zemlji za skupno last, odvzeti zemljo posameznikom in jo dati skupnosti, ni pa bilo povedano, na kateri način, da naj se to izvrši.

Tudi vse druge, sem spadajoče programatične zahteve imajo jednak značaj. Vse so nedoločne in nejasne ali pa dvoumne. Sosebno se je socijalna demokracija varovala, govoriti pred kmetovalci o odvzetju zemlje ali o podržavljenju zemlje, vedoč, da je kmet zadnji, ki bi se hotel sprijazniti z odpravo zasebnega imetja. Socialni demokratje so svoje končne smotre pred kmetovalci toliko laglje in toliko raje skrivali, ker je bil kmet zanje vedno samo „častiti gospod volilec“ in družega nič. Zaradi tega je stari Liebknecht celo razlastenje zemlje imenoval blaznost, a Kautsky je naravnost priznal, da razlastenje in podržavljenje zemlje ni v interesu socializma in da socialni demokratje vsled tega tudi na to razlastenje in podržavljenje ne mislijo.

Ta programatična negotovost pa ni mogla za daljši čas zadostovati. Pokazalo se je, da je potrebno izpregovoriti določno besedo; zlasti se je ta potreba pokazala, ko je mej socialnimi demokrati zmagalo spoznanje, da se z revolucijsko taktiko ne da ničesar opraviti, da je treba stopiti na tla realnosti in delati za kar mogoče globoke in dalekosežne socialne reforme v okviru današnjega družabnega reda. Vsled tega je bilo potreba, popolniti in poglobiti stari program in zlasti se tudi izreči na jasen način o agrarnem vprašanju.

Agrarni program socialnodemokratske stranke je sestavil Karol Kautsky.*) Program je razdeljen na tri dele in je gotovo vredno, da se z njegovo vsebino seznanijo tudi naši čitatelji.

Prvi del navaja, kaj je treba ukreniti v korist kmetijskega proletarijata. Kautsky nasvetuje: a) odpravo poselskega reda; koalicijsko svobodo kmetijskih delavcev; zagotovitev svobodnega veljenja delavcev in delavk; b) prepoved, da bi otroci pred 14 letom smeli hoditi na stalno delo ali v službo; določitev delavskega časa od 7. ure zjutraj do 7. ure zvečer za vse mlade delavce; prepoved, da bi smeli delavci, ki še niso dovršili 18 leta, odhajati na delo drugam; občna dolžnost obiskovanja ljudskih in nadaljevalnih šol; c) prepoved, da bi dekleta pred 21 letom smela hoditi drugam na delo; nadomestitev agentov z javnimi posredovalnicami dela in služb; d) uvedenje normalnega delavnika katerega delavski čas se povprek določi na 8 ur na dan; izjeme naj se dovolijo samo za čas žetve ali pri jako nujnih ter neodložljivih opravkih; nedeljski počitek za posle; e) določitev pogojev za

*) K. Kautsky. »Die Agrarfrage.« Stuttgart 1899. Verlag I. H. W. Diete.